

СРПСКИ ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ, УМЕТНОСТ

Филолошко-уметнички факултет Крагујевац
СРПСКИ ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ, УМЕТНОСТ
Зборник радова са XIV међународног научног скупа
одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу
(25–27. X 2019)

Књига Пи

**ЕКСПРЕСИВНОСТ И ИНТИМНОСТ У МУЗИЦИ
&
ТАКО МАЛЕ СТВАРИ: ИНТИМНО У УМЕТНОСТИ И КУЛТУРИ**

Уређивачки одбор

Мр Зоран Комадина, редовни професор (декан), Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
Др Милош Ковачевић, редовни професор, Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
Др Драган Бошковић, редовни професор, Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
Др Бранка Радовић, редовни професор, Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
Др Биљана Мандић, ванредни професор, Филолошко-уметнички факултет Крагујевац
Др Јелена Атанасијевић, ванредни професор, Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
Др Анђелка Пејовић, редовни професор, Филолошки факултет, Београд
Др Владимир Поломац, ванредни професор, Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
Др Никола Бубања, ванредни професор, Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
Др Часлав Николић, ванредни професор, Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
Др Мирјана Мишковић Луковић, редовни професор, Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
Др Катарина Мелић, редовни професор, Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
Др Персида Лазаревић ди Ђакомо, редовни професор, Универзитет „Г. д Анунцио”, Пескара, Италија
Др Ала Татаренко, ванредни професор, Филолошки факултет Универзитета „Иван Франко”, Лавов, Украјина
Др Зринка Блажевић, редовни професор, Филозофски факултет, Загреб, Хрватска
Др Миланка Бабић, редовни професор, Филозофски факултет, Универзитет Источно Сарајево, Босна и Херцеговина
Др Михај Радан, редовни професор, Факултет за историју, филологију и теологију, Темишвар, Румунија
Др Димка Савова, редовни професор, Факултет за словенску филологију, Софија, Бугарска
Др Јелица Стојановић, редовни професор, Филозофски факултет, Никшић, Црна Гора

Уредник

Проф. др Биљана Мандић
Проф. др Јелена Атанасијевић

Рецензенти

Снежана Николајевић, редовни професор, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
Ира Проданов, редовни професор, Академија уметности у Новом Саду
Биљана Павловић, редовни професор, Учитељски факултет у Призрену – Лепосавић
Зоран Божанић, ванредни професор, Факултет музичке уметности у Београду
Марија Ђирић, ванредни професор, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
Сања Радиновић, ванредни професор, Факултет музичке уметности у Београду
Јасна Вељановић, ванредни професор, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
Невена Вујошевић, доцент, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
Јелена Беочанин, доцент, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
Кристина Парезановић, доцент, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
Владимир Трмчић, доцент, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу

Др Данијела М. Димковић, доцент, Факултет примењених уметности Универзитета у Београду
Др Дијана Метлић, ванредни професор, Академија уметности Универзитета у Новом Саду
Др Милан Д. Максимовић, доцент, Архитектонски факултет Универзитета у Београду
Владимир М. Ранковић, ванредни професор, Филолошко-уметнички факултет Универзитета у Крагујевцу
Др Саша Ж. Радовановић, доцент, Филолошко-уметнички факултет Универзитета у Крагујевцу

Издавање овог зборника подржало је
Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије

СРПСКИ ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ, УМЕТНОСТ
Зборник радова са XIV међународног научног скупа
одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу
(25–27. X 2019)

Књига III

**ЕКСПРЕСИВНОСТ И ИНТИМНОСТ
У МУЗИЦИ
&
ТАКО МАЛЕ СТВАРИ:
ИНТИМНО У УМЕТНОСТИ
И КУЛТУРИ**

Уредници

Проф. др Биљана Мандић
Проф. др Јелена Атанасијевић

Крагујевац, 2020.

О ТРОКЊИЖЈУ СА XIV МЕЂУНАРОДНОГ НАУЧНОГ СКУПА СРПСКИ ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ, УМЕТНОСТ

На Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу по традицији се последњег октобарског викенда одржава међународни научни скуп *Српски језик, књижевности, уметности*. Овога пута то је био XIV скуп, а одржан је 25-27. 10. 2019. године. На овом дводневном научном скупу са рефератима је учешће узело 185 филолога из земље и иностранства, и то 169 из земље и 16 из иностранства (Хрватске, БиХ, Италије, Бугарске и Црне Горе).

Скуп је имао четири тематске целине или секције: лингвистичку, књижевнокултуролошку и две уметничке: музиколошку и секцију примењене и ликовне уметности.

А) Лингвистичка секција скупа. На XIV међународном научном скупу *Српски језик, књижевности, уметности*, лингвистичка тема скупа била је *ЕКСПРЕСИВНОСТ У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ*. Та тема представља део проблематике која се истражује на пројекту *178014: Динамика структура савременог српског језика*, који се у оквиру основних истраживања изводи на ФИЛУМ-у, а финансира га Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије. Циљ је био да се расветли експресивна страна језичких јединица или самога српског језика, или српског језика у саодносима с другим страним језицима.

Тема *Експресивности у српском језику* подразумевала је анализу питања у оквиру дванаест подтематски извојених целина: 1. Експресивност као језичка и стилистичка категорија; 2. Афективност и експресивност; 3. Експресивне јединице на сваком од нивоа језичке анализе: на фонолошком, морфолошком (уже морфолошком, творбеном, и морфемском), лексичком, фразеолошком, синтагматском, реченичном и текстолошком нивоу; 4. Експресивност као стилематичка и стилогена карактеристика језичких јединица; 5. Експресивност у појединим функционалним стиловима (посебно књижевноуметничком и разговорном) и њиховим жанровима; 6. Експресивне јединице у контрастивној анализи; 7. Питања превођења експресивних језичких јединица; 8. Експресивност у дијакризи; 9. Експресивност у нестандартним идиомима: у дијалекту, жаргону, аргону, супстандарду...; 10. Експресивност и интимност; 11. Мали (лични) жанрови: стих, реченица, фраза, потпис, строфа / виртуелни микрокњижевни текстови: посвете, СМС, вајбер поруке, мејлови, емотикони, пасворди...; 12. Деминутиви, хипокористици, тепања, умањивање речи, музика слова, звучне слике (шапат, шушкање, вибрирање), оноματοпеје, меке и тврде речи, нежне и грубе речи, интерпункција (тачке, запете, ускличници, дијакритички знаци, цртице), иницијали, мали бројеви (децимале).

У обради различитих питања које подразумевају наведене подтеме било је пријављено 47 реферата, од којих су 42 поднесена на скупу. Референти су били лингвисти из свих универзитетских центара Србије, са института, али и из Босне и Херцеговине и Бугарске.

Б) Књижевнокултуролошка секција скупа за тему је имала *ТАКО МАЛЕ СТВАРИ: Интимно у књижевности и култури*. Овим скупом отворена је први пут на нашим просторима ова изузетно занимљива и далекосежна тема. Тема је обухватила различита питања, од културолошких до књижевнотеоријских, од антрополошких до филозофских и теолошких, од друштвених до хуманистичких

артикулација феномена интимног и интима – до иманентне књижевнокултуролошке артикулације интимног, утеловљеног у малим стварима, њиховог психолошког и друштвеног смисла, и симболичког, културолошког, правног и теолошког места интима унутар Западног света. Циљ је био да се дата књижевнаучна и културолошка проблематика научноистраживачки осветли, не би ли се темом одређени аспекти истраживања смисла и идентитета интима/малих ствари и њихове позиције у културолошким или наративним дискурсима дијахронијски и синхронијски контекстуализовали и преиспитали, као и не би ли се одредило која су даља теоријско-културолошка и књижевнотеоријска интересовања за проучавање овог феномена. Тема и овогодишњег књижевнокултуролошког дела скупа представља део проблематике која се истражује на пројекту 178018: *Друштвене кризе и савремена српска књижевност и култура: национални, регионални, европски и глобални оквир* Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

У разради дате опште теме био је пријављен 81 учесник, међу којима су били и скоро сви истраживачи са пројекта 178018. Од 81 пријављеног реферата на скупу је поднесено 80, од којих је 9 било из иностранства (Италија, Хрватска, Црна Гора, БиХ).

В) Музиколошка секција скупа. Тема музиколошког дела скупа била је *ЕКСПРЕСИВНОСТ И ИНТИМНОСТ У МУЗИЦИ*. Циљ теме подразумевао је анализу експресивног и интимног у медијском, теоријско-аналитичком и музичко-педагошком простору разматрања.

Обрада теме *Експресионизам и интимност у музици*, у програму скупа била је замишљена кроз анализу двадесет и једне подтеме: 1. Експресионизам у музици; 2. Експресивност у музичкој теорији: реторика и музика, учење о афектима, експресивна улога хармоније, средства динамизације музичке форме; 3. Експресивност и интимност у музичком стваралаштву; 4. Експресија у музичком извођењу; 5. Утицај текста на експресивност вокалне и вокално-инструменталне музике; 6. Однос субјективног и објективног код извођења музичког дела; 7. Минијатуре и интимност у музици; 8. Аналитички изазови; 9. Музичко-педагошка експресивност и интимност; 10. Експресивност у наставном садржају; 11. Експресивност и интимност у народној музичкој традицији; 12. Педагошки изазови; 13. Музика као експресивни елемент медија; 14. Експресивност у медијским формама музике; 15. Експресивност примењене музике; 16. Интимност, сан, сањарије, фантазија/имагинација у медијском пољу музике; 17. Мала бића и мале ствари у медијским формама музике; 18. Интердисциплинарни контексти: музика и друге уметности; 20. Музика и медији и 21. Јубилеји.

За анализу опште теме – *Експресионизам и интимност у музици* – пријављено је 26 реферата и 28 учесника. На самом скупу изложен је двадесет и један реферат, а референти пријављених радова били су истакнути теоретичари музике, музички педагози, музиколози и етномузиколози са Универзитета у Крагујевцу, Универзитета уметности у Београду, Универзитета уметности у Нишу и Универзитета у Приштини – Косовска Митровица.

У рефератима су обрађивани различити аспекти експресивног и интимног у простору музичке форме, музичког жанра, медија, музичке теорије и музичке педагогије. Изостављајући чињенице да је *експресивно и интимно* иманентно садржано у свим сферама музичке уметности, задата тема отворила је велики број питања, али и понудила доста нових научних одговора. Сви реферати презентовани су на високом аналитичком нивоу и значајно ће допринети даљем развоју медијских, теоријских и педагошких музичких дисциплина.

В) Секција примењене и ликовне уметности. Тема ове секције била је *ТАКО МАЛЕ СТВАРИ: Интимно у уметности и култури*, и обухватила је питања из различитих области: од архитектуре, значајних грађевина и споменика културе са аспекта интимности и симболике, урбанистичко архитектонских комплекса, делова града и појединачних аспеката у дизајнирању простора до поезије, сликарства и стваралаштва еминентних аутора. У обради теме учествовало је 20 истраживача са радовима из историје уметности и архитектуре, од којих је један из иностранства (Хрватска).

Референти су општу тему анализирали кроз различите научне аспекте и методе истраживања. Поједине теме су презентовале различита тренутна достигнућа у уметности и култури кроз интересантна запажања интертекстуалности. Сам дискурс дигиталне презентације уметничких поставки и утицај стваралаштва појединачних аутора у области сликарства указали су на савремени ток уметности. Поменуте су архитектонске методе и пројектантски модули у дефинисању интимног кода у реализацији грађевинског склопа. Презентација значајних ремек-дела у области архитектуре приказују генезу савременог стваралаштва.

Сви представљени радови били су врло квалитетни и научно утемељени и биће од великог значаја за систем науке и истраживања у области уметности и архитектуре, будући да ће веома обогатити теоријска научно-уметничка истраживања у овој области.

Крагујевац, септембар 2020. године

Уредништво

О ТРЕЋОЈ, УМЕТНИЧКОЈ КЊИЗИ ЗБОРНИКА СА XIV МЕЂУНАРОДНОГ НАУЧНОГ СКУПА СРПСКИ ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ, УМЕТНОСТ

Музиколошки део четрнаестог међународног научног скупа *Српски језик, књижевност, уметност*, под називом *Експресивност и интимност у музици*, обележили су разнолики радови излагани током два дана. Организован кроз три радне секције – медијску, педагошку и теоријску, рад музиколошког дела скупа усмерио се ка обради следећих подтема: „Музика као експресивни елемент медија”, „Музичко-педагошка експресивност и интимност” и „Експресивност и интимност у музичком стваралаштву”.

Без обзира на то што су експресија и интимност иманентна својства музичке уметности, приложени радови су овогодишњу тему сагледали из угла који је ту свеприсутан, свакодневан, а кога често не примећујемо, па можда и не вреднујемо у довољној мери. Различити облици музичког израза, изражавања, изразитости, изражајности, успели су да динамизирају све обрађиване теме на начин да у сваки рад имплементирају специфичну упечатљивост. Упечатљивост радова је таква и толика да је креиран текстуални ареал, у коме је свеприсутно експресивно, на лак и близак начин, креирало интимне релације у медијској, теоријској и педагошкој сфери на близак и „пријатељски” начин.

У оквиру свих секција изложено је двадесет и шест радова, које су презентovali излагачи из различитих академских заједница. Поред представника града домаћина, ове године су то биле колеге из Београда, Ужица, Приштине/Лепосавића, Јагодине, Ниша, Крушевца, Гроцке и Звечана. Као и свих протеклих година, и овога пута су реферати представљени на високом аналитичком нивоу, а њих седамнаест се презентује широј научној јавности.

У секцији **Примењена и ликовна уметност**, представљени су радови из Историје уметности и Архитектуре са темом ТАКО МАЛЕ СТВАРИ: интимно о уметности и култури. Укупно је учествовало 15 учесника, од којих 1 из иностранства (Хрватска) и објављено је 10 радова. Референти потичу из академских институција у Београду, Крагујевцу, Новом Саду, Јагодини, Косовској Митровици и Загребу. Обрађене су теме из различитих уметничких области које су међусобно повезане основном поруком о Интимном у уметности и култури и одговорено је на постављену тему кроз различите аспекте, а са подтемама *-Интимно у уметности, Интимно у архитектури, Елемент-детал-ентеријер, Естетика простора, Естетика у уметности, Индивидуализација у настави, Неформално образовање, Интердисциплинарне уметности и Миграције*. Радови су постављени квалитетно и иноваторски, на основама савремених методологија, а аутори су јасно одговорили на представљене теме истраживања, које ће значајно обогатити теоријска научно-уметничка истраживања у овој области.

САДРЖАЈ

О ТРОКЊИЖЈУ СА XIV МЕЂУНАРОДНОГ НАУЧНОГ СКУПА
СРПСКИ ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ, УМЕТНОСТИ / 5

О ТРЕЋОЈ, УМЕТНИЧКОЈ КЊИЗИ ЗБОРНИКА СА XIV МЕЂУНАРОДНОГ
НАУЧНОГ СКУПА СРПСКИ ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ, УМЕТНОСТ / 9

ЕКСПРЕСИВНОСТ И ИНТИМНОСТ У МУЗИЦИ

Силвана П. ГРУЈИЋ

АУДИО-ВИЗУЕЛНА ЗБИРКА NEW EUROPEAN SONGBOOK
- НОВА ЕВРОПСКА ПЕСМАРИЦА КАО МЕДИЈСКИ
ФОРМАТ НАРАЦИЈЕ И ЕКСПРЕСИЈЕ / 17

Зорица Б. МИТЕВ ВОЈНОВИЋ

ОПЕРА ПЛАШТ ЂАКОМА ПУЧИНИЈА
ИЗ ВИЗУРЕ ДИРИГЕНТА / 25

Ерна Б. ДЕЛИЋ

РОМЕО + JULIET – 'ХИПНОГЕНА ПРИЗМА' ЛУРМАНА
КРОЗ ШЕКСПИРА ДО ВАГНЕРА / 35

Маја В. РАДИВОЈЕВИЋ СЛАВКОВИЋ

УМЕТНОСТ У СНОВИМА/СНОВИ У УМЕТНОСТИ:
ВЛАДАН РАДОВАНОВИЋ И „МАЛО ВЕЧНО ЈЕЗЕРО” / 43

Катарина Д. ЛАЗАРЕВИЋ СРЕТЕНОВИЋ

ПОРТАЛ КАО ДИНАМИЧКИ АРХИВ
– АНАЛИЗА САДРЖАЈА МУЗИКЕ НА ПОРТАЛИМА
„РИТАМ ГРАДА” И „ИКРАГУЈЕВАЦ” / 53

Дина Д. ВОЈВОДИЋ

НЕКОЛИКО АНАЛИТИЧКИХ ПРИСТУПА
ПЕТРА БИНГУЛЦА ИЗ ЦИКЛУСА 60 ЕМИСИЈА / 61

Биљана Љ. МАНДИЋ

МОДЕРНИЗАЦИЈА ОСНОВНОШКОЛСКИХ ПРОГРАМА ЗА ПРЕДМЕТ
МУЗИЧКА КУЛТУРА (2017-2019):
НОВИ ПЕДАГОШКИ ИЗАЗОВ / 67

Биљана М. ПАВЛОВИЋ

ОБРАДА ОСМЕ РУКОВЕТИ СТЕВАНА МОКРАЊЦА
ПО МОДЕЛУ ИНТЕГРАТИВНЕ НАСТАВЕ / 83

Ивана М. МИЛИЋ

МЕТОДИЧКИ АСПЕКТИ ПРИМЕНЕ АНИМИРАНИХ
ФИЛМОВА У МУЗИЧКОМ ВАСПИТАЊУ / 97

Катарина Р. СТАНОЈЕВИЋ

Нађа М. ВУКИЋЕВИЋ

СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ И ЛИКОВНИ ИЗРАЗ ДЕЦЕ
ПРЕДШКОЛСКОГ УЗРАСТА / 109

Ирена Р. СТАНИШИЋ
Власиа М. ЛИПОВАЦ
НАРОДНА ПЛЕСНА АКТИВНОСТ – КОРАЦИ „МОРАВЦА”
У РАДУ СА ДЕЦОМ ПРЕДШКОЛСКОГ УЗРАСТА / 123

Данијела Д. ЗДРАВИЋ МИХАИЛОВИЋ
САВРЕМЕНА РОМСКА МУЗИЧКА ПРАКСА У НИШУ / 135

Зоран Ж. БОЖАНИЋ
ПРОБЛЕМИ У РАДУ НАСТАВНИКА ПОЧЕТНИКА
НА ПРЕДМЕТУ КОНТРАПУНКТ
У СРЕДЊОЈ МУЗИЧКОЈ ШКОЛИ / 145

Невена Ј. ВУЈОШЕВИЋ
ПОГЛЕД КРОЗ КЉУЧАОНИЦУ: МИНИМАЛИСТИЧКИ
ПОТПИС ВЛАДИМИРА ТРМЧИЋА У ПЕТ ХАИКУ ПЕСАМА
ЗА ФЛАУТУ, ВИОЛОНЧЕЛО И ХАРМОНИКУ / 153

Јелена М. МЛАДЕНОВСКИ
ЦВЕЋЕ У РУХУ МУЗИКЕ
У МИНИЈАТУРАМА ОП. 85 ЈАНА СИБЕЛИЈУСА / 165

Марија К. ТАНАСКОВИЋ
ЕКСПРЕСИВНОСТ У ДЕЧЈЕМ МУЗИЧКОМ СТВАРАЛАШТВУ И
ИЗВОЂАШТВУ ИНСПИРИСАНОМ ДЕЛИМА ПОЛА КЛЕА / 177

Мирко Р. ЈЕРЕМИЋ
МОБИЛНЕ (МУЗИЧКЕ) АПЛИКАЦИЈЕ И ЊИХОВА УПОТРЕБА У
НАСТАВИ СОЛФЕЂА И МУЗИЧКЕ КУЛТУРЕ У ОСНОВНОЈ ШКОЛИ / 189

ТАКО МАЛЕ СТВАРИ: ИНТИМНО О УМЕТНОСТИ И КУЛТУРИ

Дијана Лј. МЕТЛИЋ
ILUSTROVANA IZDANJA LIONSKE IZDAVAČKE KUĆE LARBALÈTE
У КЊИЖЕВНОМ LEGATU LJUBICE CUCE SOKIĆ / 209

Вања Р. СПАСЕНОВИЋ
Ивана М. РАКОЊАЦ
АТМОСФЕРСКА ЦЕЛИНАСКАДАРСКЕ УЛИЦЕ У БЕОГРАДУ / 219

Ивана М. РАКОЊАЦ
Бојана М. ЈЕРКОВИЋ-БАБОВИЋ
ФЛЕКСИБИЛНОСТ КАО АСПЕКТ ФЛУИДНОСТИ ГРАНИЦЕ:
ИНТИМНИ ОДНОС КОРИСНИКА И ОТВОРЕНОГ
ЈАВНОГ ПРОСТОРА / 231

Dragana M. VASILJEVIĆ-TOMIĆ
Aleksandra P. UGRINOVIĆ
INTERPRETACIJA KAO IDEOLOŠKI NARATIV:
PARTENON VS NOVI AKROPOLJSKI MUZEJ / 243

Јелена В. АТАНАСИЈЕВИЋ
Драган Н. МАРЧЕТИЋ
ИНТИМНО У АРХИТЕКТУРИ
КЉУЧНИ АСПЕКТИ У ДИЗАЈНИРАЊУ ПРОСТОРА / 255

Бојана М. ЈЕРКОВИЋ-БАБОВИЋ

Небојша С. ФОТИРИЋ

КОНТЕКСТ УМРЕЖЕНОСТИ И ТЕРМИНАЛ-АРХИТЕКТУРА:
ПОЗИЦИЈА АРХИТЕКТОНСКЕ ФОРМЕ У ПРОСТОРИМА
ТОКОВА САВРЕМЕНОГ ГРАДА / 265

Нега Н. РАДОИЧИЋ¹

ИНТЕРТЕКСТУАЛНОСТ У ДИГИТАЛНОЈ ИНСТАЛАЦИЈИ КРИСА
МАРКЕРА СЛИКЕ НА ИЗЛОЖБИ, ИЗ 2008. ГОДИНЕ / 281

Др Војислав Л. ИЛИЋ

Тамара М. СТОЈАНОВИЋ-ЂОРЂЕВИЋ

ИНДИВИДУАЛИЗАЦИЈА У НАСТАВИ ЛИКОВНЕ КУЛТУРЕ -
УЧЕЊЕ УМЕТНОСТИ НА ОСНОВУ СЛОБОДНОГ ИЗБОРА / 293

Миа М. АРСЕНИЈЕВИЋ

НЕЖНО И ЧВРСТО: ИНТИМНИ СВЕТ ГОРДАНЕ КАЉАЛОВИЋ / 307

Suzana J. MARJANIĆ

МЕТЛА, PARTVIŠ I SINGERICA U IZVEDBENIM
УМЈЕТНОСТИМА RH SCENE / 315

Dragana M. VASILJEVIĆ-TOMIĆ¹

*Univerzitet u Beogradu
Arhitektonski fakultet
Departman za arhitekturu*

Aleksandra P. UGRINOVIĆ

*Univerzitet u Beogradu
Arhitektonski fakultet
Departman za arhitektonske tehnologije*

INTERPRETACIJA KAO IDEOLOŠKI NARATIV: PARTENON VS NOVI AKROPOLJSKI MUZEJ

U radu se istražuju faktori koji utiču na konstruisanje značenja arheoloških ostataka. Ispituje se na koji način promena konteksta utiče na transformaciju značenja nalaza. Predmet rada jeste komparativna analiza Partenona i Novog akropoljskog muzeja Bernarda Čumija (Bernard Tschumi) u Atini. Kroz izbor lokacije i položaj objekta, analizu koncepta, programsku postavku, dimenzionalnu i proporcijску analizu, materijalizaciju i konstruktivno rešenje Bernarda Čumija ispituju se razlozi i uzroci odluka koje je donosio. Cilj rada je da se ustanovi da li se Bernard Čumi, prilikom projektovanja Novog akropoljskog muzeja, rukovodio Vitruvijevim principima prisutnim na Partenonu ili je njegovo rešenje interpretacija Partenona kao slike, pojavnosti i efekata koje pruža. Identifikuju se elementi koji su inspirisani Partenonom i njegovom istorijom.

Na kraju može se zaključiti da je Novi akropoljski muzej reinterpretacija Partenona, pri čemu je njegova interpretacija politički uslovljena i predstavlja ideološki narativ zasnovan na povratku artefakata sa Partenona iz Britanije u Grčku.

Ključne reči: Partenon, muzej, slika, pojavnost, interpretacija, kontekst, koncept

Uvod

Period XVIII veka obeležila su otkrića arheoloških lokaliteta u Egiptu, Grčkoj, pronalazak Herkulanuma i Pompeje u Italiji. Sa mnogih lokaliteta velike svetske sile su prenosile originalne artefakte u svoje zemlje, kao ratni plen, kako bi ih prezentovale javnosti I, na taj način, kroz posedovanje tekovina drugih kultura i civilizacija, prikazale svoju moć i dominaciju u svetu. Jedan od primera koji ilustruje ovu pojavu jeste prenošenje arhitektonske plastike, delova friza i metopa, sa Partenona u Veliku Britaniju, početkom XIX veka, u periodu kada je Grčka bila pod turskom okupacijom. Ovi ostaci, poznatiji pod nazivom Partenonski ili Elžinov mermer², se i danas prezentuju u Britanskom muzeju u Londonu i pored višedecenijskog insistiranja grčke vlade da se vrata na izvornu lokaciju. Brojni su primeri gde kolekcije evropskih muzeja (u Londonu, Parizu i Berlinu) čine artefakti drevnih civilizacija. U skladu sa tim, može se zaključiti da je period XVIII i početka XIX veka obeležilo izgrađivanje identiteta evropske umetnosti i kulture na tekovinama drevnih civilizacija, a pre svega na antičkoj

¹ draganavt@arh.bg.ac.rs

² Naziv su dobili po britanskom ambasadoru u Osmanskom carstvu, Lordu od Elžina Tomasu Brusu (*Thomas Bruce*), po čijoj naredbi su artefakti sa Akropolja preneti u Veliku Britaniju, 1802.godine. Videti više u: Mari Lending, "Negotiating absence: Bernard Tschumi's new Acropolis Museum in Athens", *The Journal of Architecture*, 14:5, 2009, 568, DOI: 10.1080/13602360903119363.

kulturi. Tek se nakon oslobođanja zemalja od vlasti okupatora javlja interesovanje za nacionalno nasleđe u cilju izgrađivanja nacionalnog identiteta. Oslobođanjem Grčke od turske vlasti, 1829. godine, počelo je da se govori o slavnoj grčkoj prošlosti i potrebi očuvanja istorijskih spomenika. Grčka je, 1834. godine, donela prvi zakon o istorijskim spomenicima. U njemu se kaže: „Svi objekti starina u Grčkoj, koji su delo starih Helena, smatraju se zajedničkom nacionalnom imovinom svih Helena” (Nikolić 2015: 40-41). Restauracija hramova u Grčkoj simbolizovala je obnovu grčke kulture i tradicije, imajući u vidu da se upravo oslobodila turskog ropstva.

Razvojem teorijske misli, nastanakom međunarodnih organizacija i definisanjem mera pravne zaštite kroz povelje, konvencije i preporuke za očuvanje nasleđa tokom 19. i 20. veka, poduhvati prenošenja artefakata postaju neprihvatljivi (Šekarić 2013: 40). Ustanovljeno je da se prilikom premeštanja iz izvornog konteksta nalazi devastiraju, a, samim tim, se urušava celovitost lokaliteta *in situ*. Izmeštanjem iz društvenog i kulturnog konteksta u kom su materijalni ostaci nađeni dolazi do transformacije njihovog značenja.

U radu se tumače pojmovi prošlost, istorija, nasleđe i diskutuje se o njihovim međusobnim relacijama. Istražuju se faktori koji utiču na interpretaciju prošlosti. Problematizuje se stvaranje značenja arheoloških nalaza i ispituje se kako promena konteksta utiče na dekonstrukciju prvobitnog značenja i konstrukciju novog. U skladu sa tim, problematizovaće se prezentacija arheološke građe *in situ* i postupak prenošenja i izlaganja artefakata u muzejima. Kroz uporednu analizu Partenona i Novog akropoljskog muzeja Bernarda Čumija u Atini istražiće se sličnosti i razlike ova dva rešenja, odnosno ispitaće se uticaji društvenoistorijskog konteksta na koncept rešenja i odluke autora. Samim tim, problematizovaće se uloga arhitekta, u ovom slučaju Bernarda Čumija, od koga se ne zahteva samo da isprojektuje prostor već da, kroz prostorne manifestacije, interpretira prošlost i ispriča priču.

Istorija/prošlost/nasleđe

Robin Kolingvud (Robin Collingwood), u svom delu *Ideja istorije*, definiše istoriju kao nauku koja istražuje radnje, događaje i zbivanja koja su se desila u prošlosti (1986: 14-16, u: Palavestra 2011: 18). Istorija proučava ljudsku prošlost na osnovu pisanih izvora, evidentiranih podataka i činjenica. Za razliku od istorije, arheologija istražuje aspekte ljudskog života u prošlosti na osnovu ostataka materijane kulture (Palavestra 2011: 18).

Prošlost predstavlja vremenski interval pre sadašnjeg trenutka. Postaje stvarna i opipljiva tek kroz naša sećanja, predanja o događajima i na osnovu proučavanja ostataka materijalne kulture. Ona ne postoji bez naše svesti i znanja o njoj. To najbolje ilustruje konstatacija Aleksandra Palavestre: „Bez disciplina koje izučavaju prošlost, čovečanstvo bi bilo u stanju kolektivne amnezije” (2011: 30). Profesorka Nađa Kurtović-Folić, u radu „Kulturno nasleđe-neobnovljiv resurs u strategiji održivog razvoja“, navodi da je nasleđe sve ono što svako od nas, pojedinačno ili kolektivno, želi da sačuva i prosledi narednim generacijama (2013: 74-120). Takođe, ona smatra da se pojam nasleđa zasniva na različitim vrednosnim sistemima, jer su sistemi vrednovanja pojedinca, zajednice, celog sveta, konstantno u evoluciji, pa, samim tim, i tumačenje značenja pojma nasleđe se iznova menja. Na osnovu ove tvrdnje, nasleđe se može tumačiti kao posebno izabrana prošlost. Danas je nasleđe sve ono što se procenjuje kao vrednost od javnog interesa.

Interpretacija: Stvaranje značenja materijalnih ostataka

Arheologija je, kao naučna disciplina, nastala sredinom XIX veka i od tada je pretrpela nekoliko transformacija. Svaka naredna razvojna etapa arheologije nastala je na prethodnoj kao njena kritika. Od tradicionalne arheologije, koja se zasnivala na deskripciji i tipologiji nalaza, preko procesne arheologije, koja je izučavala ostatke materijalne kulture kao neposredan odraz ljudskog ponašanja, do postprocesne arheologije, koja je, za razliku od prethodne, u daleko većoj meri stavila težište na simboličke i komunikativne aspekte materijalne kulture, pri čemu je nemoguće postići apsolutnu istinu (Olsen 2002: 29-60).

Osnivač postprocesne arheologije, osamdesetih godina XX veka, Jan Hoder (Ian Hodder) smatra da konstrukcija značenja nalaza zavisi od kulturno-istorijskog konteksta u kome su nastali (Bjornar Olsen 2002:62). Arheolozi, tumačenjem „nemih” materijalnih ostataka kulture, pokušavaju da rekonstruišu prošlost. Prema Bjornaru Olsenu (Bjornar Olsen), materijalna kultura je sredstvo društvene prakse, ona učestvuje u toj praksi i strukturira je (Bjornar Olsen 2002: 200). U skladu sa tim je definicija kulture engleskog antropologa Edvarda Tejlora (Edward Tylor): „Kultura je skup znanja, verovanja, umetnosti, morala, zakona, običaja i drugih sposobnosti i navika koje je stekao čovek kao član društvene zajednice” (Tylor 1871: 1, u: Palavestra 2011: 122).

Na osnovu prethodnog tumačenja, materijalni ostaci su izraz kulturnih shvatanja ili normi pod kojima se podrazumevaju pravila ponašanja karakteristična za određenu grupaciju ljudi. Na osnovu tragova kao što su ostaci kuća, oruđa i grobovi, njihovim tumačenjem, dovođenjem u vezu sa kulturno-istorijskim kontekstom, dolazi se do saznanja o načinu života tih društava. Stvaranjem značenja arheoloških nalaza, građenjem narativa, vrši se interpretacija načina života ljudi u prošlosti, običaja, verovanja ili statusa koji su imali u društvu. Tek se sa interpretacijom značenja nalaza stvara potpuna slika o kulturi koja je postojala na određenom području. Za rodonačelnika interpretacije nasleđa smatra se Friman Tilden (Freeman Tilden), koji je, u svom delu *Interpretacija našeg nasleđa*, iz 1957. godine, dao osnove za njen dalji razvoj. Prema Tildenu, interpretacija je obrazovna aktivnost koja ima za cilj da otkrije značenje putem korišćenja originalnih predmeta, ličnim doživljajem (Tilden 1977: 8, u: Živanović 2014: 22). Ona predstavlja metod prezentacije i ima veliku primenu. Koristi se u kulturne, edukativne, društvene i turističke svrhe (Živanović 2014: 23). Na osnovu ostataka materijalne kulture, uporednom analizom i analogijama sa već istraženim lokalitetima, mogu se čitati složeni procesi načina života ljudi u prošlosti, njihovo ponašanje, verovanje, društveni status, kao odraz društvenih i kulturnih prilika i ideologije jednog vremena.

Prema Rolanu Bartu (Roland Barthes), tumačenje materijalne kulture se zasniva na smenjivanju denotativnih i konotativnih značenja (Bart 1985, u: Olsen 2002: 166). Denotativno značenje predstavlja bukvalno značenje nekog znaka, dok je konotativno preneseno, simboličko značenje. U skladu sa tim, znaci se stvaraju upotrebom u određenim društvenim kontekstima. Promena konteksta uslovljava i promenu značenja nalaza.

Bjornar Olsen arheologiju posmatra kao tekstualnu konstrukciju koja tumačenjem predmeta stvara značenja, a, kao proizvod stvaranja značenja, nastaju tekstovi o predmetima (Olsen 2002: 247). Ostaci materijalne kulture tumačenjem, čitanjem, prevode se u tekst. Sa tim se slaže Rolan Bart, koji ide još dalje i zastupa stav da se „rođenje čitaoca mora dogoditi na račun smrti autora (Bart 1986: 55, u: Olsen 2002: 108). Svako ko proučava arheološke lokalitete i artefakte može dati svoju ličnu interpretaciju njihovog značenja. Dok je istorija zasnovana na egzaktnim pisanim tragovima, tumačenje nalaza materijalne kulture je „proizvoljnije”, nije zasnovano na objektivnoj, apsolutnoj istini. Iz tih razloga je interpretacija arheološke građe često politički uslovljena.

Transformacija značenja arheoloških nalaza: dislociranje i/ili prezentacija *in situ*

Postavlja se pitanje: na koji način promena konteksta utiče na transformaciju značenja nalaza? Da li arhitektonski ostaci, kada se izmeste iz prvobitnog konteksta u kom su nastali, stave na postament i izlože, odnosno kada postanu muzejski eksponati, tek tada dobijaju status umetničkog dela? Šta se dešava sa prezentacijom lokaliteta *in situ*? Transformacija značenja arheoloških nalaza, uslovljena promenom konteksta, će se objasniti na primeru kipa Apolona Belvederskog, koji datira iz V veka p.n.e, a na osnovu koga je Johan Joakim Vinkelman (Johann Joachim Winckelmann) definisao kriterijume za valorizaciju artefakta kao umetničkih dela (Nikolić 2015: 39).

Apolon Belvederski, u V veku p.n.e., imao je praktičnu primenu u društvu, u magijskom, ritualnom činu. Izmeštanjem iz izvornog društvenog i kulturnog konteksta i odvajanjem od praktičnih funkcija, kip Apolona Belvederskog je postavljen na postament, pri čemu može samo da se vizuelno percipira. Uloga postamenta je da se artefakt izdvoji iz stvarnog sveta. On se uzima iz jednog konteksta i stavlja u drugi izlagački kontekst, pri čemu više nema prvobitnu funkciju, nema upotrebnu vrednost, ne služi ničemu. Artefakt, u ovom slučaju kip Apolona Belvederskog, gubi prvobitno značenje koje je imao u antičkoj kulturi, pri čemu, stavljanjem na postament i izlaganjem u muzeju, dobija novu vrednost koja je tim činom institucionalizovana, priznata, i na taj način postaje umetničko delo.

Umetničko delo je autonomno, drugačije od drugih, autentično delo, koje je izdvojeno iz kulturnog i društvenog konteksta u kome je nastalo. Predstavlja rezultat procesa stvaralačkog čina u vidu predmeta, situacije i događaja (Šuvaković 2006: 408-409). U skladu sa prethodno iznetim, umetnička dela su predmeti, situacije i događaji, koji su svoju funkciju izgubili tokom vremena, nemaju više upotrebnu vrednost, ne koriste se ili je njihova upotrebna uloga nestala sa namerom, nasilnim premeštanjem iz prvobitnog konteksta u izlagački.

Imajući u vidu da su arheološki lokaliteti i artefakti ostaci materijalne kulture koji se više ne koriste, oni takođe imaju status umetničkog dela, odnosno predstavljaju muzejske eksponate *in situ*. Sva ta mesta su materijalna svedočanstva kulture koja je postojala. Premeštanjem fragmenata sa mesta gde su nastali, gubi se njihovo prvobitno značenje, prekida se istorijska nit. Na primer, preseljenjem grčkog hrama u Ameriku, ili na bilo koje drugo mesto, on bi samo bio muzejski eksponat, dok je u Grčkoj on sastavni deo klasične grčke kulture i odraz društvenih, kulturnih, političkih i ideoloških narativa. Ostaci materijalne kulture, arhitektonski nalazi i arheološki artefakti koji su se sačuvali do današnjih dana, kroz istoriju su pretrpeli mnogobrojne transformacije, pri čemu su različiti društveni i kulturni uticaji oblikovali njihova značenja. Primer koji to ilustruje je antički hram Partenon, koji je, od petog veka p.n.e, kada je sagrađen, imao različite uloge i funkcije shodno kulturnim i društvenim uticajima koji su obeležili različite segmente njegove istorije: od antičkog hrama, preko ranohrišćanske bazilike, katoličke crkve, do džamije, da bi u XVII veku dobio svetovnu funkciju i bio prenamenjen u skladište baruta (Lending 2009: 567-568). Sve te transformacije koje je Partenon pretrpeo kroz istoriju su proizvod kulturnog i društvenog konteksta u kome je nastao.

Prelazak na novi način prezentacije arheoloških ostataka *in situ* uslovio je promenu statusa arhitekta, pri čemu on postaje interpretator prošlih događaja. Prilikom prezentacije ruševina u muzejima, arhitekta je imao zadatak da isprojektuje objekat, prostor gde će se artefakti izložiti kao muzejski eksponati. Kod prezentacije lokaliteta *in situ*, na mestu gde su nalazi nađeni, arhitekta nije samo projektant, već postaje kustos. On koristi fragmente prošlosti na izvornoj lokaciji gde su nastali i kroz prostorne

intervencije stvara narative. Presentacija arheoloških lokaliteta *in situ* omogućava posetiocu da, kroz interpretaciju, može bolje da razume kulturno-istorijski kontekst o kome nalazi svedoče i da stvori širu sliku o njihovim vrednostima kroz značenje.

Traganje za rešenjem Novog akropoljskog muzeja

Na Akropolju je, 1874. godine, izgrađen muzej u kome su se čuvali artefakti sa hramova na Akropolju. Prostorni kapaciteti ovog muzeja nisu bili veliki da prime sve artefakte koje je trebalo zaštititi i prezentovati. Pošto se veliki broj nalaza sa Akropolja prezentuje u Velikoj Britaniji (80 m friza sa Partenona se izlaže u Britanskom muzeju), a na zahtev Grčke vlade da se vrate, Britanija je u svoju korist imala argument da ne bi imali gde da se izlože. U skladu sa tim, izgradnja Novog akropoljskog muzeja imala je za cilj povratak artefakata sa Partenona iz Britanskog muzeja u Grčku. Traganje za rešenjem Novog akropoljskog muzeja trajalo je tri decenije. Tek nakon četiri konkursa izgrađen je Novi akropoljski muzej (Paisiou 2011: 33-41).

Prvi konkurs raspisan je 1976. godine. Nakon tri godine (1979. godine) raspisan je drugi konkurs, ali ni ovaj, kao ni prethodni, na kome su mogle da učestvuju samo arhitekate iz Grčke, nije iznedrio prihvatljivo rešenje. Deset godina kasnije, 1989. godine, raspisan je treći konkurs, koji je, za razliku od prethodna dva, bio međunarodni. Ovim konkursom su bile ponuđene tri lokacije na kojima se mogao dati predlog za rešenje Novog akropoljskog muzeja: Makrigianni, Dionissos i Koili. Prvu nagradu na konkursu je osvojio tim italijanskih arhitekata Manfredi Nikoleti (Manfredi Nicoletti) i Lucio Pasareli (Lucio Passarelli) (Paisiou 2011: 33-41). Početak izgradnje objekta je kasnio i stalno se odlagao. Lokalno stanovništvo se pobunilo zbog eksproprijacije zemljišta i rušenja istorijskih zgrada kako bi se oslobodio predviđen prostor za gradnju Novog akropoljskog muzeja u podnožju Akropolja. Sa izvođenjem radova se otpočelo 1990. godine, međutim, prilikom izvođenja temelja, otkriveni su arheološki nalazi, tako da se sa daljom izgradnjom moralo stati. Treći konkurs je poništen 1999. godine i već je 2001. godine raspisan četvrti, međunarodni konkurs po pozivu (Paisiou 2011: 33-41). Zahtevalo se da objekat bude u funkciji zaštite pronađenog arheološkog nalazišta *in situ* i da svojom konstrukcijom ne devastira nalaze. Jednoglasnom odlukom žirija prvu nagradu je osvojilo rešenje Bernarda Čumija. Sa izgradnjom Novog akropoljskog muzeja otpočelo se 2003. godine. Radovi su bili završeni 2007. godine. Muzej je otvoren 21. juna 2009. godine (Paisiou 2011: 33-41). Bilo je potrebno dve godine za prenos artefakata sa Akropolja i za formiranje muzejske postavke. Iako je prevashodno bilo planirano da muzej bude izgrađen i otvoren do olimpijskih igara u Atini, 2004. godine, zbog nepredviđenih situacija tokom traganja za rešenjem to nije ostvareno.

Novi akropoljski muzej: Čumijeva (re)interpretacija Partenona

Novi akropoljski muzej Bernarda Čumija je lociran u starom jezgru grada, u podnožju Akropolja. Svojim gabaritom štiti arheološki lokalitet koji je otkriven prilikom gradnje muzeja. Muzejska postavka je projektovana tako da se prati hronologija izgrađivanja Akropolja. Ona se manifestuje i na formu objekta. Nju čine tri korpusa, odnosno programske celine (Slika 3). U prizemlju, formiranjem otvora u ploči, prezentovani su nađeni arheološki nalazi *in situ*. U središnjem korpusu, odnosno na prvoj i drugoj etaži, prezentovani su artefakti sa hrama Atine Nike, Propileja i Erehteona. Na poslednjem nivou prezentovan je Partenon, tako da je gornji korpus objekta zarotiran za 23° u odnosu na niže etaže, pri čemu Partenon na Akropolju i gornji korpus objekta Novog akropoljskog muzeja, namenjen njegovoj prezentaciji, imaju istu orijentaciju (Slika

2). Prezentacija ostataka sa Partenona zasnovana je na istorijskom događaju iz 1802. godine, kada je, po nalogu Tomasa Brusa (Thomas Bruce), grofa od Elžina, preneto u Veliku Britaniju 80 m friza sa Partenona i fragmenti drugih hramova sa Akropolja (Lending 2009: 568). Grčka već decenijama zahteva od Velike Britanije da joj vrati deo nacionalnog nasleđa. Značaj artefakata sa Akropolja, koje je britanski lord od Eldžina Tomas Brus, početkom XIX veka, odneo u Veliku Britaniju, za grčki narod najbolje opisuju reči Meline Merkuri: „Oni su simbol, krv i duša grčkog naroda. Mi smo se borili i umirali za Partenon i Akropolj. Čim se rodimo uče nas o našoj veličanstvenoj istoriji koja nas čini Grcima” (Melina Merkuri, u: Vilus 2007: 5). To se čita i kroz koncepciju postavke u Novom akropoljskom muzeju. Bernard Čumi je prezentovao friz sa Partenona, praveći dinstinkciju u materijalu. Fragmenti friza koji su sačuvani prezentovani su u originalnom materijalu, u mermeru, delovi koji se prezentuju u Britanskom muzeju izliveni su u gipsu, dok prazna polja ukazuju na segmente friza koji nikada nisu pronađeni (Lending 2009: 572). Vraćanje delova friza iz Britanskog muzeja je glavna tema u njegovoj projektantskoj zamisli. Virtuelnom prezentacijom, tehnologijom proširene realnosti, interpretirao je povratak nalaza u Grčku. Ovaj način prezentacije je još više problematizovao pitanje vlasništva nad artefaktima sa Partenona i pokrenuo debate. Bernard Čumi nije samo arhitekta, projektant, već je i kustos, narator, interpretator, jer kroz način prezentacije priča priču o artefaktima sa Akropolja koji su izloženi u Britanskom muzeju.

Denivelacije u muzeju, monumentalna široka stepeništa, inspirisana su uzvišenjima na Akropolju (Slika 5c). U pojedinim segmentima muzeja izvedena je kasetirana tavanica kao na idealnoj rekonstrukciji Partenona (Slika 5a). Prirodno osvetljenje je motiv koji je Bernard Čumi preneo na rešenje Novog akropoljskog muzeja, stvarajući iluziju hrama na otvorenom (Slika 5d). Tripartitna podela je prisutna i kod materijalizacije objekta, tako da razlikujemo tri tipa fasade. Donji korpus obložen je betonskim panelima. Za materijalizaciju središnjeg korpusa objekta primenjena je zid-zavesa sa senilima, dok su za gornji korpus korišćeni stakleni mat paneli. Karakteristično je da je na metalnim senilima primenjen motiv kanelura prisutan na dorskim stubovima Partenona (Slika 5b).

Na osnovu Vitruvijevih principa (red, raspored, euritmija, simetrija, prikladnost, ekonomija) izvršena je geometrijska analiza Partenona i Novog akropoljskog muzeja kako bi se ispitale međusobne sličnosti i razlike ova dva rešenja.

Geometrijskom analizom Partenona ustanovljeno je da je primenjen zlatni presek u razmeravanju (Slika 1). Prisutna je takođe tripartitna podela na pročelju i začelju hrama. Izdavaju se postament hrama, središnji korpus hrama koji obrazuju dorski stubovi, i gornji korpus objekta, koji čine entablatura i timpanon. Za mernu jedinicu ili „metron” uzet je prečnik stuba. Mernom analizom utvrđeno je da su Vitruvijevi principi prisutni na Partenonu (Slika 1). Odnos širine prema dužini hrama je približno u odnosu 1:2, što odgovara preporuci Vitruvija, citiram: „Dužina hrama se podeli tako da širina iznosi polovinu dužine” (Vitruvije 2010: 88-89).

Postavlja se pitanje da li se Bernard Čumi rukovodio Vitruvijevim principima kada je projektovao Novi akropoljski muzej?

Ako se posmatra prezentacija Partenona u Novom akropoljskom muzeju kroz Vitruvijeve principe, može se zaključiti da nema relacije sa Partenonom na Akropolju. Drugačiji je prečnik stuba i razmak između stubova. Visina na kojoj se prezentuju friz i metope nisu iste kao na Partenonu, već su prilagođene sagledavanju posetilaca. Međutim, na osnovu superponiranih osnova (Slika 4), može se uočiti dimenzionalna i proporcijnska sličnost Partenona i Novog akropoljskog muzeja. Gornji korpus muzeja je

veći od osnove Partenona za komunikaciju po obodu koja omogućava kretanje posetilaca i sagledavanje friza i metopa. Broj stubova na kraćim i dužim stranama je isti kao na Partenonu (8 x 17); međutim, prečnik subova i međusobni razmaci nisu. Arhitekta Bernard Čumi nije primenio principe prisutne na Partenonu, već je izvršio interpretaciju njegove pojavnosti, što se može videti na superponiranim osnovama i preseccima. On se poziva na Partenon tako što karakteristike kao što su broj stubova, kanelure, tripartitna podela, prenosi u svoje rešenje muzeja kao slike, motive sa Partenona I, iz tih razloga, Novi akropoljski muzej može se smatrati (re)interpretacijom Partenona, a nikako kopijom. Još jedan argument u prilog tome je omogućavanje stalnog vizuelnog kontakta posetilaca sa Partenonom, čime on postaje deo muzejske postavke.

Zaključak

Nakon izvršene uporedne analize, može se zaključiti da je rešenje muzeja Bernarda Čumija inspirisano Partenonom. Analizom je ustanovljeno da se Bernard Čumi, prilikom projektovanja, nije rukovodio Vitruvijevim principima iz traktata *Deset knjiga o arhitekturi*, bar ne u odnosima u kojima su primenjeni na Partenonu, već ih on interpretira kao elemente pojavnosti Partenona. To se najbolje može prepoznati kroz materijalizaciju i rešenje fasade. Bernard Čumi pravi jasnu granicu između starog i novog, primenom materijala. Koristi savremene materijale, shodno vremenu u kome objekat nastaje, dok je mermer, kao primarni materijal za izgradnju Partenona, prisutan kroz originalne artefakte koji se izlažu. Tripartitna podela sem na fasadi čita se i u programskoj postavci. Sličnost Partenona i Novog akropoljskog muzeja zasnovana je i na orijentaciji gornjeg korpusa objekta, proporcijama i dimenzijama.

Na osnovu svega prethodno iznetog, Akropoljski muzej predstavlja Partenon 21. veka, odnosno njegovu (re)interpretaciju. Koji segment prošlosti će se odabrati i na koji način će se prezentovati zavisi od sadašnjeg trenutka, političkih i ideoloških interesa, poruke koja se želi poslati. Shodno tome, prezentacija artefakata sa Partenona u Novom akropoljskom muzeju u Atini predstavlja ideološki narativ koji ima za cilj povratak ostataka originalnog friza i arhitektonske plastike sa Partenona iz Velike Britanije u Grčku.

Literatura

- Kurtović-Folić 2013: N. Kurtović – Folić, „Kulturno nasleđe – neobnovljiv resurs u strategiji održivog razvoja”, u: Milica Bajić-Brković (ur.), *Kreativne strategije za održivi razvoj gradova u Srbiji*, Beograd: Arhitektonski fakultet, Univerzitet u Beogradu, 74-120.
- Lending 2009: M. Lending, „Negotiating absence: Bernard Tschumi’s new Acropolis Museum in Athens”, *The Journal of Architecture*, 14:5, 567-568.
- Nikolić 2015: M. Nikolić, „Istorijski pregled vodećih ličnosti, ideja i teorijskih dela u oblasti zaštite kulturnog nasleđa u 18. i 19. veku”, *Moderna konzervacija*, br. 3, Beograd, 35-48.
- Olsen 2002: B. Olsen, *Od predmeta do teksta - Teorijske perspektive arheoloških istraživanja*, Beograd: Geopoetika.
- Palavestra 2011: A. Palavestra, *Kulturni konteksti arheologije*, Beograd: Univerzitet u Beogradu Filozofski fakultet.
- Paisiou 2011: S. Paisiou, „Four performances for the New Acropolis Museum When the politics of space enter the becoming of place”, *Geographica Helvetica*, 66, 33-41.

- Šekarić 2013: B. Šekarić, „Venecijanska povelja-pola veka kasnije”, *Moderna konzervacija*, br. 1, Beograd, 37-43.
- Vilus 2007: Vilus, Jelena. *Pravna Zaštita kulturnih dobara*, Beograd: Evropski centar za mir i razvoj (ECPD) Univerziteta za mir Ujedinjenih nacija, preuzeto 20.9.2019. http://www.ecpd.org.rs/pdf/2015/books/2007/2007_pravna_zastita_kulturnih_dobara.pdf
- Vitruvije 2000: Vitruvije, *Deset knjiga o arhitekturi*, Beograd: Građevinska knjiga.
- Živanović 2014: K. Živanović, *Interpretacija kulturnog nasleđa kao preduslov za korišćenje arheološke baštine u društveno-ekonomskom razvoju zajednice*, (doktorska disertacija), Beograd: Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet.

INTERPRETATION AS AN IDEOLOGICAL NARRATIVE: PARTENON ALL NEW ACROPOLE MUSEUM

Summary

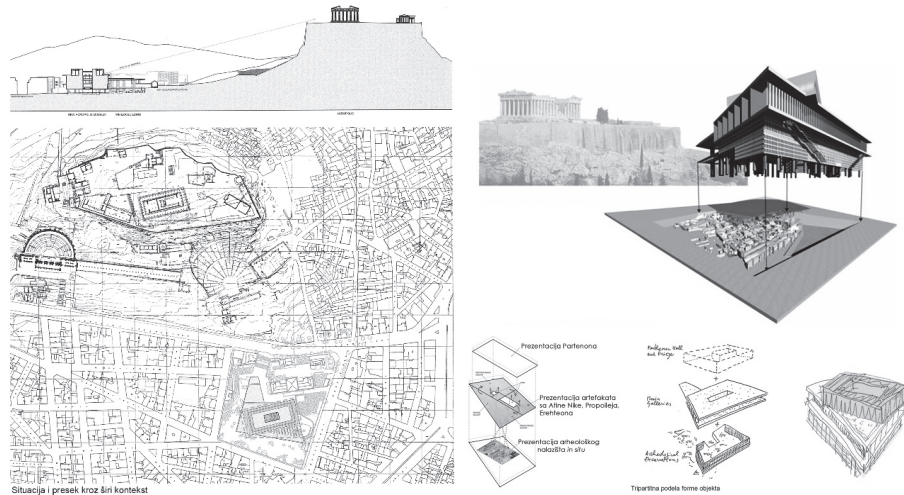
The paper investigates the factors that influence the construction of the meaning of archaeological remains. It examines how changing contexts transforms the meaning of findings. The subject of the paper is a comparative analysis of the Parthenon and the New Acropolis Museum by Bernard Tschumi in Athens. Through the choice of location and location of the object, the concept analysis, the program setting, the dimensional and proportional analysis, the materialization and the constructive solution of Bernard Chumi, the reasons and causes of the decisions he made were examined. The aim of the paper is to determine whether Bernard Chumi, when designing the New Acropolis Museum, was guided by the Vitruvius principles present on the Parthenon or whether his solution was the interpretation of the Parthenon as an image, appearance and effects it provides. Elements that are inspired by the Parthenon and its history are identified.

Finally, it can be concluded that the Acropolis Museum represents the 21st Century Parthenon, or its (re)interpretation. Which segment of the past will be selected and how it will be presented depends on the present moment, political and ideological interests, the message that is to be sent. Accordingly, the presentation of the Parthenon artifacts at the New Acropolis Museum in Athens is an ideological narrative based on the return of the remains of the original Parthenon frieze and architectural plastic from Britain to Greece.

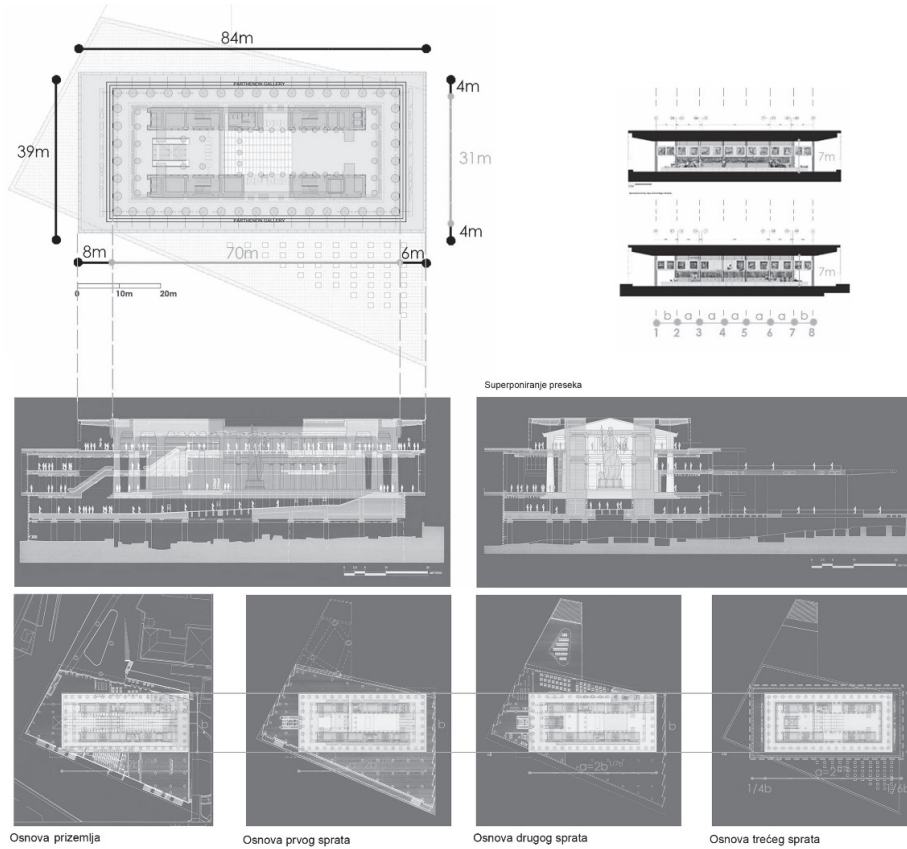
Keywords: Parthenon, Museum, image, appearance, interpretation, context, concept

*Dragana M. Vasiljević Tomić
Aleksandra P. Ugrinović*

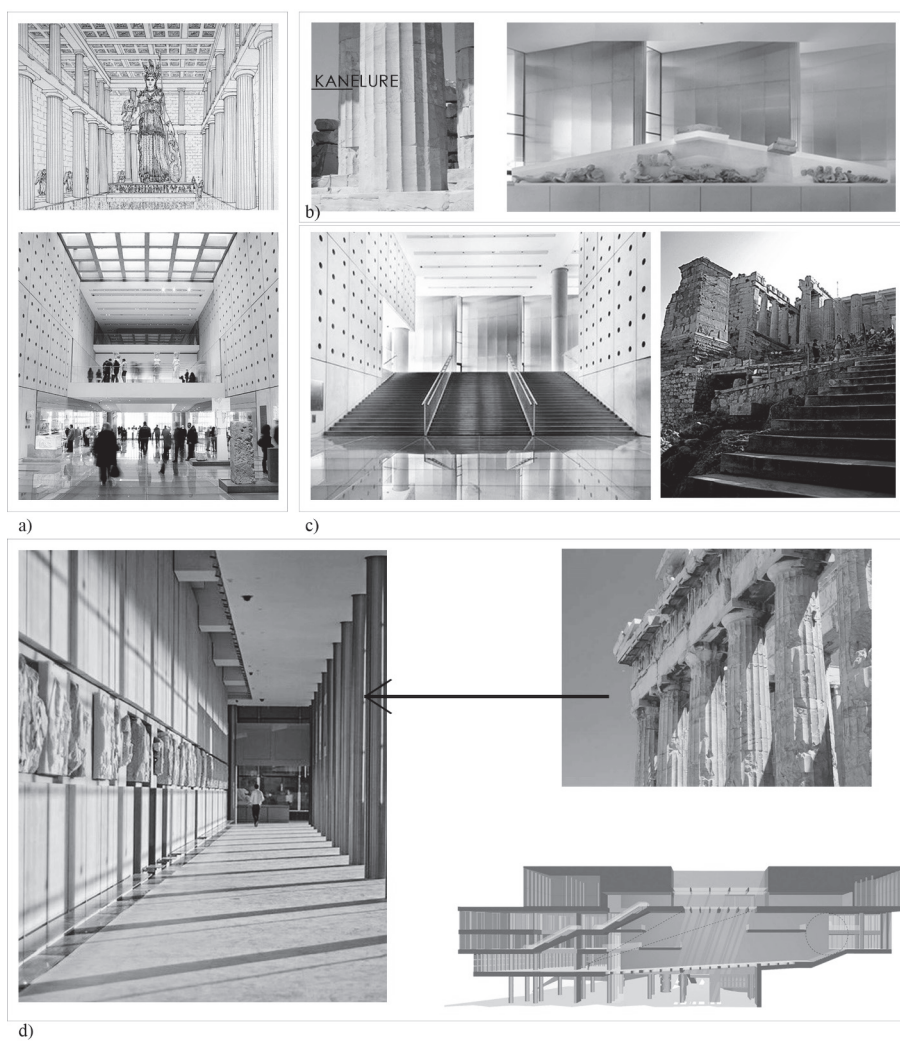
Interpretacija kao ideološki narativ: Partenon vs Novi akropoljski muzej

Slika 2: Urbanističko rešenje: Položaj i orijentacija Slika 3: Koncept Novog akropoljskog muzeja

Slika 4: Dimenziona i proporcijaska analiza

Slika 5: Motivi na Novom akropoljskom muzeju inspirisani Partenonom
a) Reinterpretacija kasetirane tavanice; b) Motiv kanelura na dorskim stubovima primenjen na metalnim senilima muzeja; c) Denivelacije i monumentalni pristupi u muzeju inspirisani pristupima na Akropolju d) Prirodno osvetljenje-iluzija hrama na otvorenom

Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац

СРПСКИ ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ, УМЕТНОСТ
Зборник радова са XIV међународног научног скупа
одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу
(25–27. X 2019)

Књига III

**ЕКСПРЕСИВНОСТ И ИНТИМНОСТ У МУЗИЦИ
&
ТАКО МАЛЕ СТВАРИ:
ИНТИМНО У УМЕТНОСТИ
И КУЛТУРИ**

Лектура и коректура
Ђорђе Радовановић

За издавача
Зоран Комадина, редовни професор
декан Филолошко-уметничког факултета

Технички уредник
Стефан Секулић

Штампа
Филум, Крагујевац

Тираж
150

ISBN
978-86-80796-64-2

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

78(082)
7.01(082)
745/749(082)

МЕЂУНАРОДНИ научни скуп Српски језик, књижевност, уметност (14 ; 2019 ;
Крагујевац)

Српски језик, књижевност, уметност : зборник радова са XIV међународног
научног скупа одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу
(25-27. X 2019.).

Књ. 3, Тако мале ствари: интимно у уметности и култури
/ уредници Биљана Мандић, Јелена Атанасијевић. - Крагујевац : Филолошко-
уметнички факултет, 2020 (Крагујевац : Филолошко-уметнички факултет). - 327
стр. : илустр. ; 24 cm

Текст ћир. и лат. - Тираж 150. - Стр. 5-7: О трокњижу са XIV Међународног
научног скупа Српски језик, књижевност, уметности / Уредништво. - О трећој,
уметничкој књизи зборника са XIV Међународног научног скупа Српски језик,
књижевност, уметност: стр. 9. - Напомене и библиографске референце уз текст. -
Библиографија уз сваки рад. - Summaries.

ISBN 978-86-80796-64-2

а) Музика - Зборници б) Ликовна уметност - Зборници в) Примењена
уметност - Зборници

COBISS.SR-ID 28363017